

החקלאות עפ"י התורה מס' 52, (כסלו תשמ"ח).

מסקנה

אם העץ עדיין לא נקלט — חייב לעוקרו.
אם העץ כבר נקלט — פטור מלעוקרו.

סימן כט

פרישת רשת על תמרים

שביעית לכאורה הדבר יהיה אסור. אולם במוצאי שביעית כל המלאכות כבר מותרות. ואע"פ שהפירות קדושים בקדושת שביעית גם במוצאי שביעית אסור רק לסחור בהם ולהפסידם, אך אין איסור לעבוד את הקרקע במוצאי שביעית גם כשיש פירות באילן, וכן מבואר בתוס' (ר"ה י"ב ב' ד"ה מנהג) בתירוצם השני. מאידך במשנה שביעית פ"ב משנה ה' שנינו: "ושל שביעית שיצאו למוצאי שביעית לא סכין ולא מנקבין אותן". מבואר איפוא שאסור לעשות מלאכה בפירות שביעית שיצאו לשמינית? ותרץ הגרשז"א במעדני ארץ (סי' ו' אות י"א) שרק עבודה באילן מותרת במוצאי שביעית אך עבודה בגוף הפירות אסורה גם במוצאי שביעית. ולפי"ז נראה לכאורה שפרישת רשת כמוה כעבודה בגוף הפירות והדבר יהיה אסור במוצאי שביעית. אך בשביעית עצמה הדבר מותר וכנ"ל. אך אם נגדיר את פרישת הרשת כפעולה מחוץ לאילן א"כ היא תהיה מותרת במוצאי שביעית. אלא שילה"ק על זה מאיסור עשיית בתים בשביעית (משנה פ"ב מ"ד ורמב"ם פ"ג ה"ט) הרי רשת דינה כבית? והנה זה לשון

מיירי שנטע י"ד יום לפני מוצאי שביעית, וא"כ ההשרשה היתה עוד בשביעית, ולכן יש חשד שעבר עבירה בשביעית. אך אה"נ, אם נטע תוך י"ד יום למוצ"ש — אינו צריך לעקור. (ועי' חזו"א סי' י"ז ס"ק כ"ה בהסבר הרישא בירושלמי, וא"כ ה"ה לסיפא). ועי' "הליכות שדה" להמכון לחקר

שאלה

מהו לפרוש רשת על תמרים בתחילת השנה השביעית, כדי למנוע את אכילתם ע"י הציפורים?

תשובה

עיין רמב"ם (פ"א ה"ה): "ולא יסוך את הנטיעות בדבר שיש לו זוהמא כדי שלא יאכל אותו העוף כשהוא רך". משמע לכאורה שאסור לעשות פעולה בעץ כדי למנוע את אכילת הפירות ע"י הציפורים. מיהו הדבר תלוי בהסבר הלכה זו. לדעת פאה"ש (סי' כא ס"ק יא) האיסור הוא דוקא בסיכת העץ עצמו, אך פריסת רשת מחוץ לעץ אולי תהיה מותרת. עי"ש שהק' מדברי הרמב"ם שהתיר פעולות לאוקמי. ותי' לחלק בין לאוקמי בגוף העץ לבין לאוקמי מחוץ לעץ. ונ"ד הוא לכאורה מחוץ לעץ. ומרן הרב חילק בין אוקמי פירא לאוקמי אילנא. שלאוקמי פירא אסור כי הפרי קדוש בקדו"ש ואין לאדם בעלות עליו ואסור לו לעשות כל פעולה לאוקמי. וא"כ בנ"ד שהפרי הוא משנה השישית אין איסור בפעולה לאוקמי פירא, ורק במוצאי

והרשת אינה נוגעת בפרי פרישתה מותרת. אך אם מטרת הרשת להטיל צל על התמרים הדבר אסור. ובמדריך שמייטה לחקלאים (הוצ' מכון התוה"א פ"ב ס"א) כתבו שמותר לכסות תמרים ברשת כדי למנוע מכת שמש. ולדברינו הדבר אסור. והיתרם מבוסס כנראה על סברת החזו"א שאוקמי פירא מותר. ולכן אם יש חשש שהתמרים ינזקו מהשמש יש מקום להתיר דעה זו. אך לדעת מרן הרב קוק שאוקמי פירא אסור, ומלאכה בגוף הפירות אסורה גם בשמינית, נראה לענ"ד שהטלת צל על גוף הפירות אסורה לדעתו אפילו בשמינית. אך אם שלוחי בי"ד יעשו זאת הדבר יהיה מותר גם לדעתו.

הירושלמי (פ"ב ה"ג): "בעי ר' אבונה, מה בין המזהם לעושה לה בית? המזהם — אינו אלא כמושיב שומר, בית — עושה לה צל והיא גדלה מחמתן". מבואר איפוא בירושלמי שרק כשהצל מועיל לעץ אסור לעשותו בשביעית. אמנם הבית מחוץ לעץ, אך הצל שהוא מטיל, הוא הוא המועיל לעץ, כן נוגע בו, והרי זה כמעשן שהעשן ממית את התולעת, וה"ה צל. אך במקום שהרשת נפרשת לא לשם צל אלא לשם הגנה ממזיקים הרי זה כשומר מטעים מן המזיקים. ואם הוא מחוץ לעץ ואינה נוגעת בו הדבר מותר.

ולפי"ז יוצא שאם כל מטרת הרשת היא רק למנוע את הצפורים מלאכול את הפרי,

סימן ל

סכך לסוכות

לקבל סכך ולא יבואו לקצוץ בעצמם ולהזיק לעצים.

וצ"ע האם מותר לסכך סוכות בגזם זה שנעשה בכוונה לטובת העץ.

ולכאורה ה"ז מצוה הבאה בעבירה שבגלל המצוה מרבים בגיזום העצים. אלא שיש כאן מקום לדון בכמה נקודות:

א. האיסור הוא מדרבנן הן משום ששביעית בזה"ז דרבנן והן משום שגיזום עצים אלו הוא מדרבנן, ובדרבנן אין דין מצה"ב עי' תוס' סוכה (ל' א' ד"ה מתוך). ולדעת החזו"א רק בגפן יש איסור זמירה מהתורה, וגם לחולקים עליו, בעצי סרק יש מקום להקל יותר, כי זמירה האסורה מהתורה היא כאשר נעשית לריבוי פרי או להשבחתו. אך בעצי סרק שאין מטרתה

ההיתר לקציצת ענפי סכך לסוכות בשביעית מבוסס על ההנחות הבאות:

א. הקציצה מזיקה לעץ.

ב. גם כשהיא ספק מזיקה ספק מועילה יש להתיר בעיקר בעצי סרק ובעץ שאינו שלו.

(עיין שבה"א פ"א הל' כ' שמתיר בספק בשביעית בזה"ז עפ"י הסברה הראשונה, ועיין הלכות שביעית בכרם ציון סימן ד' סעיף ג' שהסתמך על שתי הסברות האחרות של עץ סרק ועץ שאינו שלו).

והנה הנוהג בעיריות לחלק סכך לתושבים מהגזם של העצים. גזם זה נעשה ע"י גננים בעלי מקצוע לצורך העצים, אלא שלקראת חג סוכות הם מגבירים את פעולת הגיזום כדי לאפשר לבעלי הסוכות